

מקח טעות במכירת אופניים

תיאור המקרה

תובע: "מכרתי את האופניים במחיר 450 ש"ח (אופניים חדשות כאלה עולות 750 ש"ח). מכרתי אותם במצב טוב, הקונה בדק לפני הקניה והחליט לקנות אותם. נתתי לו את האופניים מתוך סיכום שלמחרת הוא משלם לי. לאחר שלושה ימים הוא בא בטענה שיש לבטל את העסקה ורוצה לחזור בו כיוון שהוא גילה פגמים, יש שמיניות בגלגלים ועלות התיקון יקרה.

מבחינתי האופניים היו תקינות בזמן המכירה וכל הבעיה התחילה אצל הקונה.

נתבע: אכן קניתי אותם ועשיתי מעשה קניין, התשלום התעכב רק בגלל שלא היה לי מזומן במקום. אחרי שהתחלתי לנסוע באופניים גיליתי את הבעיות. גיליתי שהאופניים היו פגומים ובעצם שווים פחות. מדובר בבעיה מרכזית שקשורה לשמיניות בגלגלים ואי אפשר לנסוע כך, אני לא נסעתי בצורה חריגה. לקחתי את האופניים לתקן והוא אמר שעלות התיקון יקרה משום שצריך להחליף צמיגים. ברצוני לבטל את העסקה!

לשאלת בית הדין האם הוא מבקש ביטול עסקה או תיקון הנזק? הוא ענה שהוא רוצה ביטול עסקה.

בירור הדין

לאחר בירור עם תקן נוסף אנו מבינים כי ישנו הבדל בין שני הגלגלים, בגלגל האחורי הסטייה קלה לעומת הגלגל הקדמי שם הבעיה חריפה יותר.

אצל מי קרה הנזק?

לדברי התקן הסבירות שהנזק בגלגל הקדמי קרה אצל המוכר, יש כאן בלאי מתמשך שלא קרה ברגע אחד. לעומת זאת הנזק בגלגל האחורי יכול לקרות אפילו על ידי מכה חד פעמית ולכן אין הכרע היכן זה קרה.

אנו מוצאים שמומחה מכריע מתי קרה הפגם - ראובן מכר לשמעון גבינות, לאחר שלושה ימים פתחם ומצאם שהרקיבו ריקבון גדול, ישאלו לעושי גבינות בכמה זמן ראוי לבוא ריקבון ועיפוש כזה, אם יאמרו שנעשה הריקבון

בבית המוכר, נמצא שהיה מקח טעות, (שו"ע חו"מ סי' רלב סט"ז). לכן לגבי הנוק בגלגל הקדמי אנו מקבלים את דעת המומחה שהפגם נעשה אצל המוכר.

האם יש כאן מקח טעות וכל העסקה מתבטלת?

הגדרת פגם המבטל מקח הוא לפי מה שמקובל בשוק [חושן משפט סימן רלב,ו].

נראה שהמקובל בקניה של מוצרים 'יד שנייה' הוא לא להקפיד על דברים קטנים וכן להקפיד על דברים מהותיים, מחד ברור שלא מדובר על אופניים חדשות מנגד אם צריך להשקיע סכום ניכר בתיקון הרי זה מום. התיקון של הגלגל הקדמי עולה קרוב למאה שקלים ולכן ודאי שעל דעת כן לא קנה ויש כאן מום. אף על פי כן לדעתנו העסקה כולה לא מתבטלת!

המוכר צריך לתקן את הפגם אבל הקונה לא יכול לבטל את המקח. הלכה זו נתמכת בפסק השו"ע "ראובן שמכר לשמעון בתים שיש לו בעיר אחרת, וקודם גמר המקח נכנסו עובדי כוכבים בבתיים וקלקלו קצת מקומות ועשו הכתלים ועקרו דלתות הבית והחלונות, ורוצה שמעון לחזור בו, וראובן טוען שכיון שהוא מום עובר ינכה לו מן הדמים כדי שיחזיר הבית לקדמותו ויקיים המקח, הדין עם ראובן. הגה: שהרי בית מכר לו ועדיין נקרא בית. וכן מום שאינו בגוף הבית, כגון שיש לאחד דרך עליו או אמת המים עוברת שם, מסלק המים והמקח קיים. אבל אם המום בגוף הבית, כגון שאמר לו שיש לו כותל שלם, ונמצא רעוע, אינו יכול לבנות לו כותל שלם" (חו"מ רלב,ה).

לפי הסבר הרמ"א, שאם המום אינו פוגע בשם המוצר,¹ המקח קיים. אופניים עם שמיניות עדיין שמים עליהם ולכן אין כאן מקח טעות, מנגד המוכר חייב לתקן את המום.

¹ בפשטות ישנה מחלוקת ראשונים אלא שהרמ"א הכריע, לדעת הרא"ש אם למרות הנוק "שמו עליו" אז המקח קיים. דעת הר"י מגאש כל דבר הנצרך לתיקון הוא מקח טעות, לדבריו לא שייך שהמוכר יכריח את הלוקח לקיים מקחו, יעויין בקובץ תחומין ג' מאמרו של הרב ורהפטיג הנוקט למעשה שהכל תלוי בעלות התיקון.

ספק היכן קרה המום?

לגבי הגלגל האחורי ישנו ספק היכן קרה המום? ההכרעה היא לפי הכלל "כאן נמצא כאן היה". הספק התעורר אצל הקונה לכן עליו חובת הראיה, שהמום ישן והיה אצל המוכר.

הלכה זו נכונה גם כאשר הקונה מוחזק בכסף, מכל מקום ההנחה היא שהמום נולד אצלו והוא ישא בהוצאות התיקון. כך מתבאר מפסק השו"ע לגבי בהמה שנמצאת טרפה: "המוכר בהמה לחבירו ושחטה ונמצאת טרפה, קנאה תוך ג' ימים ולא הוגלד פי המכה, אזו הוי ספק אם ניקב תוך ג' אם לאו, על הלוקח להביא ראיה, ואם לא, יפסיד ויתן הדמים אם הם עדיין בידו" (שם סעיף יא).

לסיכום: עלות התיקון של הגלגל הקדמי מוטלת על המוכר ואת כל השאר סופג הלוקח.

בדיקת האופניים על ידי הקונה - מחילה?

במקרה שלנו הקונה נסע על האופניים והחליט שהם טובות האם בכך הוא מחל על טענת פגם?

ישנה סברה המובאת בדברי הרב המגיד (מכירה טו, ד) "היה דבר שהלוקח יכול להבחין לאלתר כגון שיכולין לנסותו לטועמו ולא הקפיד לעשות כן אינו חוזר". לכאורה קל וחומר אם בדק והסכים לכך שהחפץ תקין יש בכך מחילה!

אחרונים כתבו (ראה ספר מחקרים בכלכלה ומשפט עמוד 115), שאם הכסף עדיין ביד הקונה הדין משתנה ואין מחילה וכן אם הבדיקה מצריכה מומחה אין בכך מחילה. שתי הסברות קיימות בעניינינו ולכן מסתבר שאין בבדיקה של הקונה משום מחילה על הפגם, הוא פשוט לא גילה אותו.

החלטה

הקונה צריך לשלם את מלוא הסכום שסוכם לאחר שהמוכר יתקן את הגלגל הקדמי.

במידה והמוכר אינו מוכן לתקן המקח בטל.